

Мазур О. В.,

доцент кафедри теорії та практики галузевого перекладу
Херсонського національного технічного університету

Оришечко-Бартоха Т.,

кандидат філологічних наук, доцент
(Пшемисль, Польща)

МЕТОДОЛОГІЯ КРИТИКИ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

Анотація. У статті розглядаються основні завдання, функції та принципи критики художнього перекладу, що покликано ствердити окремішній статус дисципліни та відокремити фахові вимоги до перекладів текстів красномовного письменства від суб'єктивних міркувань.

Матеріалом дослідження є критичні тексти різних жанрів – відгуки, нариси, наукові статті, дисертації, монографії, написані перекладознавцями-теоретиками, перекладачами-практиками, пересічними читачами. Широкий спектр використаних матеріалів дав змогу виокремити завдання, які виконує критика художнього перекладу, та, відповідно, об'єднати їх у групи, підпорядковані певним функціям. Останні, своєю чергою, реалізуються в межах аспектів та принципів суто перекладацького напрямку або послуговуються методологією інших наук. Зокрема, наголошується, що критика художнього перекладу є водночас перекладознавчою, літературознавчою, мовознавчою та невіддільна від редакторської роботи.

Критиці художнього перекладу властиві текстознавчі антропоцентризм. У межах першого вирішуються питання мовної відповідності, літературознавчі завдання та культурологічні питання, в межах другого досліджуються відносини в тріаді «перекладач-читач-літературна полісистема». Серед основних функцій критики художнього перекладу виокремлено оцінювальну, методологічну, дидактичну, навчальну, пояснювальну, нормативно-контролюючу, діагностико-корегуючу, дослідницьку, пізнавальну, інтерпретативну, прагматичну, виховну, перцептивну, утилітарну, прагматичну, прогностичну, гуманітарну, комунікативну, світоглядну, мовотворчу, культуротворчу, націєтворчу. Основними завданнями критики художнього перекладу є встановлення вимог до якості перекладу, вишкіл перекладачів, сприяння активізації національного перекладу та його синхронізація зі світовими літературними та культурними процесами, стимулювання розвитку національних мови та культури.

Ключові слова: переклад, художній переклад, критика художнього перекладу, методологія, завдання, функція, принцип, аспект.

Постановка проблеми. В умовах інтенсивного культурного обміну, великою мірою здійснюваного через переклади, коли світова література в буквальному сенсі перетворюється на глобальну полісистему, з'явилася велика кількість матеріалів різних жанрів – читачьких відгуків, літературознавчих нарисів, перекладознавчих статей, монографій та дисертацій, – покликаних оцінити якість відтвореного в новій культурі тексту оригіналу. Відповідно, постала необхідність систематизувати критерії, за яким той чи інший матеріал може належати до умовного діалогу «автор-перекладач-читач», або визнаний власне фаховою критикою художнього перекладу, яка покли-

кана покращити якість перекладу, допомагаючи тим самим читачу та перекладачу знайти порозуміння, певну «золоту середину» між читацьким очікуванням та його професійним втіленням в інтерпретації.

Також критика художнього перекладу (далі – КХП) потребує з'ясування свого окремішнього предметного статусу через виконувани нею функції, бо дисципліна значною мірою послуговується здобутками інших наук: літературознавства, герменевтики, методології, компаративістики тощо. Перекладознавиця Л. Коломієць серед методологічних підходів до процесу поетичного перекладу виділяє інтерпретативний, герменевтико-онтологічний, діалектико-органічний, структурно-формалістичний, психолінгвістичний, неформалістичний, креативний підходи [9, с. 47–133], і це далеко не повний список. Через широке застосування методології інших наук ставиться під сумнів статус КХП як окремої галузі перекладознавства [25, с. 17; 26, с. 108].

Метою статті є виокремлення сукупності прийомів дослідження, що застосовуються в КХП: як суто перекладознавчих, так і суміжних, проте унікальних у своєму поєднанні з іншими долученими дисциплінами, методик, функцій та завдань критичного аналізу, критеріїв об'єктивного оцінювання художнього перекладу.

Виклад основного матеріалу. Деякі функції та завдання КХП містяться у визначеннях. Так, титульність 1) **оцінної функції** стверджують О. Фінкель, В. Коптілов та І. Литвин, говорячи про «якість перекладу, що нею має опікуватися вимоглива критика» [17, с. 11], надаючи «обґрунтовану оцінку нових перекладів», у межах суто перекладознавчих понять еквівалентності перекладу оригіналу [12, с. 7] та «адекватності перекладу оригіналу» [9, с. 9]. Практична функція оцінювання художнього перекладу межує з теоретичною 2) **методологічною**. О. Подвойська наголошує, що критика перекладу не тільки надає, але й «встановлює та оновлює критерії оцінки (сучасних) перекладів» [18, с. 153], Т. Шмігер уточнює, що вона «не тільки оцінює конкретний текст, але аналізує його відповідність ustalеним перекладацьким нормам і може ці норми змінювати, заперечувати і пропонувати нові» [24, с. 207]. Тим самим стверджуються думки П. Ньюмарка, що критика перекладу виявляє погляди на переклад, домінуючі у різні епохи, у співвіднесеності з різними тематиками [28, с. 44] та В. Коптілова, що «критика художнього перекладу спирається на розроблені теорією принципи та критерії оцінки» [12, с. 8], чим, на нашу думку, підвищує вимоги до художнього перекладу. В межах тієї ж функції критики встановлюють вимоги до рівня професійної компетентності перекладача – широка ерудиція, мовна та стилістична вправність тощо, – як це робив, наприклад, Г. Кочур [5, с. 22].

Варто наголосити на складній структурі оцінної функції відповідно до розмаїття об'єктів оцінювання – мова оригіналу та перекладу, сам художній твір, ідіостилі автора та перекладача, – а також залучених методологій різних наук. Оцінювання якості перекладу може відбуватися з огляду на його формальні характеристики, а також читацьку, літературознавчу та культурну рецепції.

Мовоцентризм у КХП на практиці реалізується через застосування **дескриптивно-компаративного методу** під час порівняльного аналізу оригіналу та перекладу художнього твору. Побіжно, проте неunikно, критики розглядають мовні питання від найширшого розуміння перекладу як засобу збагачення української мови до релятивних оцінок «із погляду відповідності мови перекладу нормам літературної мови, якою перекладено твір» [12, с. 8]. Слід вказати на 3) **мовотворчу** функцію критики, адже декотрі її зразки є самоцінним маєстром художнього слова. Згадаймо, наприклад, промову М. Лукаша про «перекладацький жаргон» [15, с. 210–240]. КХП також докладається до вивчення питань розвиненості мови перекладу в її національному та/або діалектному варіанті з огляду на її придатність до відтворення лексико-стилістичних особливостей оригіналу. Прикладом того є подвижницька праця М. Лукаша з укладання словників синонімів та фразеологізмів, матеріалом для яких були, в т. ч., переклади колег [23, с. 51–60] (4) **лексикографічна** та 5) **дослідницька** функції), і які стали митцеві в нагоді у критиці перекладів, зокрема, «при аналізі поеми «Німеччина» Г. Гайне в перекладі Л. Первомайського: «Приказки і прислів'я <...> оформлені в перекладі не зовсім «приказково»» [23, с. 58].

Тобто критика перекладу побіжно стверджує мовотворчу функцію власне художнього перекладу, виконує б) **релятивно-оцінну** функцію щодо ступеня розвиненості мов оригіналу та перекладу, а також «відіграє істотну роль у розвитку художнього перекладу, популяризуючи його найкращі здобутки (7) **стимулююче-мотиваційна (заохочувальна)** функція й засуджуючи порочні тенденції: формалізм, довільність, прояви неповаги до автора оригіналу й читача перекладу» [12, с. 8] (8) **превентивна** та 9) **діагностико-коригуюча** функції). Дослідниця І. Одрехівська узагальнено називає здатність «давати обґрунтовану оцінку перекладам та коригувати можливі «недоліки» перекладацького процесу» 10) **сутнісною** функцією критики» [16, с. 123].

Текстоцентричність КХП виявляється у вирішенні не тільки мовних, а й літературознавчих питань через інтерпретацію образів оригіналу у загальнолюдському та панкультурному вимірах, оцінювання ідейно-образних якостей першотвору та, відповідно, художніх якостей перекладу, тим самим створюючи об'єктивне уявлення про твір через розлоге дослідження його поетики. Вищезгадані дослідження тексту оригіналу реалізують **культурно-пізнавальну** (11) та **інтерпретативну (тлумачну)** (12) функції КХП, дають змогу скласти перелік рис, пріоритетних для відтворення у перекладі (13) **прогностична** функція) та в подальшому надати об'єктивну оцінку ступеню збереження жанрово-стилістичних доміант оригіналу в перекладі.

КХП не обходить і **культурологічні** питання, звертаючи увагу на трансформацію тексту оригіналу в контексті культури перекладу, наголошуючи на значенні оригіналу для культури, в лоні якої він з'явився, та порівнюючи його зі значенням для культури мови перекладу (в т.ч., узагальнюючи, вказує, чи був вектор розвитку культури-реципієнта односпрямова-

ним культурі вихідній), визначаючи, які лакуни в літературі культури-реципієнта заповнив перекладений твір, розширивши її потенціал; стимулюючи перекладання «канонічних» творів, спроможних збагатити культуру мови перекладу, прищеплюючи літературні смаки. Відповідно, в межах **культурософського** підходу, окрім вищезгаданих стимулююче-мотиваційної та культурно-пізнавальної, реалізуються **гуманітарна** (14) та **комунікативна** (15) функції. Як бачимо, КХП доповнює літературознавчу методологію дослідження витворів красного письменства, підпорядковуючи її перекладознавчим цілям.

Слід зазначити, що у разі аналізу кількох перекладів тексту оригіналу створюється їхня ієрархія за якістю через визначення ступеня еквівалентності перекладу оригіналу, тим самим виконується **ієрархічно-оцінна** (16) функція КХП.

Реалізацію **дидактичної функції** (17) вбачаємо в тому, що КХП допомагає «перекладачу, особливо коли автор входить у новий контекст» [18, с. 153], привертає увагу до гідних досягнень, із позиції сучасних вимог до перекладу, пояснює недоліки та досягнення перекладача (в т.ч. задля подальшого застосування в методиці перекладу), визначаючи ступінь складності завдань, які перекладач вирішує для досягнення еквівалентності, надає йому «повчальний урок» щодо шляхів подолання цих труднощів. У такий спосіб реалізується також вищезгадана стимулююче-мотиваційна функція КХП, стверджувана М. Зеровим: «Се тільки повинно бути <...> для перекладчиків заохотою, поступаючи тою самою дорогою і методом, по якій зладжений сей переклад, поправляти його на будуче, доводячи якомога ближче до оригіналу, не споневіряючись ні в чім духові нашої бесіди» [1, с. 68]. Тут митець також наголошує, що КХП покликана вишколювати наступні покоління тлумачів, вказуючи, «чим перекладчик йому (оригіналу – *О. М.*) не дорівняв» [там само]. Н. Меліс говорить, що з навчально-пізнавальною метою може провадитися вивчення самих зразків критичних відгуків та рецензій, наданих знаними перекладознавцями, адже воно «розпрацьовує критичний інструментарій (**методологічна** функція – *О. М.*) та формує навички роботи критика перекладу (редактора)» [27, с. 272]. Тобто **навчальна** функція (18) КХП невіддільна від її **досвідно-кумулятивної** (19) та **теоретико-пізнавальної** (20) функцій. У праці В. Радчука «Функції перекладу» ще одна дидактична функція – (21) **формалізуюча** – описується як завдання «надати творчому чуттю на інтуїції чітких формул осмисленого досвіду, який можна шліфувати й передавати у спадок початківцям» [20, с. 158].

Критика перекладу виконує **методологічну** функцію, виокремлюючи власні стратегії, наприклад, поєднання двох констант – науковості та естетичності – у критиці перекладу В. Коптілова, виробляючи методику перекладознавчого аналізу, презентуючи власну структуру. Одну з концепцій структури критики перекладу також розробив В. Коптілов, поділивши її на власне перекладацьку, літературознавчу та лінгвістичну критику перекладу [16, с. 125–126].

Дотичною до дидактичних аспектів КХП є її (22) **виховна функція**, адже частина відповідальності за самостійно обраний твір та ідеї, які ним пропагуються, лежить на перекладачеві.

Антропоцентричність КХП полягає в тому, що вона звертає увагу та особистість і творчу манеру перекладача, виокремлюючи індивідуальні особливості письма, інтерпретації тощо. В українській критиці перекладу і перекладач, і критик є активними творцями літературного процесу. Це стверджують М. Рильський у праці «Мистецтво перекладу» [21],

В. Коптілов у книзі «Першотвір і переклад» [11, с. 82–114], Г. Косів у монографії «Віра Річ. Творчий портрет перекладача» [8, с. 159–183], реалізуючи в такий спосіб (23) **практично-діяльнісну (праксеологічну)** функцію. Наводячи відомості про перекладачів як популяризаторів цілих шарів літератури, як-то робить, наприклад, Н. Гриців, розповідаючи про В. Мисика – перекладача-орієнталіста та румеїста [2, с. 82–105], або авторка цієї розвідки, характеризує А. Онишка як перекладача лірики Е. По [14]. Критики побіжно роблять екскурс в історію іноземної літератури, описують творчий метод автора оригіналів, тобто, виступаючи таким чином джерелом пізнання, втілюють (24) **гносеологічну (пізнавальну)** функцію, а популяризує світоглядні концепції перекладачів [2, с. 12–37; 6], говорячи про «межі свободи перекладача» [2, с. 28], – (25) **світоглядну та (26) волюнтаристську**.

КХП також спрямована на задоволення потреб читача шляхом фахового аналізу вад перекладу та конструктивних порад з їх подолання, допомагаючи інтерпретатору досягти т. зв. «горизонту читацьких сподівань». Щоб зрозуміти останній, КХП часто вдається до огляду читацьких сподівань до та вражень після прочитання твору, апелює до суб'єктивних вражень перекладача як реципієнта твору, пояснюючи його рішення. В такий спосіб, за допомогою прогностичної, (27) **емоційно-оцінної та (28) пояснювальної** функцій реалізується (29) **прагматична** функція КХП. У межах ієрархічно-оцінної функції вона також визначає місце перекладача серед колег та його внесок до скарбниці національного перекладу.

КХП виконує також (30) **інституціональну функцію**, об'єднуючи перекладачів у школи, виокремлюючи ознаки напрямів художнього перекладу (31) **таксономічна** функція) через дослідження ідейно-естетичних, історичних, соціальних підвалин їхньої з'яви (32) **інтелектуально-інформативна** функція), як це, наприклад, зробив свого часу М. Зеров, сформулювавши літературні та перекладацькі принципи плеяди неокласиків [3; 4]. Вона також «докладає зусиль до підтримання тягості перекладацьких традицій», як це робили М. Зеров, Г. Кочур [19, с. 29], складаючи та коментуючи антології творів попередників.

Утилітарна функція КХП (33) реалізується через оцінювання «доцільності добору для перекладу творів іншомовної літератури» [12, с. 8] в націєтворчому, культуротворчому, ідеологічному, геополітичному вимірах. Так, критика перекладу, аналізуючи національний художній переклад як цілісну полісистему, «зумовлює значення перекладів для культури мови, що приймає» [13, с. 9], тобто досліджує вплив іншокультурних джерел на формування національного світогляду. В такий спосіб стверджуються націє- та культуротворча функції художнього перекладу. **Культуротворча (34) та націєтворча (35)** функції самої критики перекладів полягають у тому, що вона часто опікується плануванням випусків соціально та історично зумовлених антологій та перекладацьких часописів, кращих творів світової літератури, в т. ч. сучасних, як, наприклад, обстоєв М. Лукаш з'яву часопису «Всесвіт» [15, с. 187], а Г. Кочур – публікацію творів Данте [5, с. 19].

За певних історичних, політичних та соціальних умов КХП може виконувати (36) **ідеологічно-пропагандистську**, (37) **ознайомче-просвітницьку** та ін. функції, на що вказував І. Франко, говорячи про невисокий рівень російської літературної критики кінця XIX ст., яка замість того, щоби бути знаряддям просвіти, перетворилася на знаряддя політичної та ідеологічної пропаганди [1, с. 68].

Прагматичний аспект КХП реалізується через функцію (38) **здійснення впливу на перекладача та читача** [7], в тому числі, ретроспективно, висловлюючи припущення на вплив історично або географічно віддаленого оригіналу на його реципієнтів [28] (прогностична функція). Тобто КХП визначає комунікативну та естетичну цінність перекладеного твору для окремого реципієнта ((39) **перцептивна** функція), «піднімає авторитет перекладної літератури» для суспільства загалом [5, с. 18]. За П. Ньюмарком, прагматика критики перекладу полягає у визначенні переваг перекладу (його «цінності») з позиції досягнення мети, заради якої було зроблено переклад [28], а також, за В. Комісаровим, вказує на успішність вирішення прагматичного «надзавдання», якщо така задача була поставлена цьому перекладацькому акту [10, с. 292]. В. Радчук зауважував, що «перекладачі часто керуються в роботі не до кінця усвідомленими цілями та мотивами», які «не опередмечуються словом інакше, як через текст перекладу» [20, с. 158]. Одним із завдань КХП є виявлення та аналіз «творчих імперативів-рушіїв» [там само] перекладацької діяльності, яке реалізується в (40) **аналітичній** функції.

Критика перекладу визначає повноту відтворення змісту оригіналу в перекладі та, оцінюючи еквівалентність оригіналу та перекладу, допомагає віднайти інформацію, втрачену при перекладі [10, с. 287], ((41) **інформативно-реставраційна** функція) перевіряє дотримання **конвенційної норми перекладу**, під якою розуміють вимогу максимальної наближеності перекладу до оригіналу, його здатність повноцінно замінювати оригінал як загалом, так і в деталях, виконуючи завдання, заради яких переклад був здійснений [10, с. 294], та **норми еквівалентності** перекладу, яка має виконуватися за умови дотримання всіх інших аспектів перекладацької норми [10, с. 296] та поза нею (**нормативно-контролююча** функція (42)), визначаючи жанр як власне переклад або один із видів інтерпретаційної діяльності – переспів, твір за мотивами тощо, як це зробив О. Рихло, досліджуючи жанри перекладів творів Е. По [22, с. 13–55]. Цим КХП робить внесок до жанрології перекладу, окреслюючи та уточнюючи критерії різних перекладацьких жанрів, співвідносячи їх із певними літературними жанрами (наприклад, називаючи переспівами або творами за мотивами відтворення Езопових байок у межах інакших культур).

«Що докладніше описуються функції перекладу, то виразніше постає потреба розгалужувати її на конкретні актуальні підкласи», – зазначив В. Радчук у статті «Функції перекладу» [20, с. 149]. Це твердження слухне і для функцій КХП.

Взагалі, роздумуючи над функціями КХП, подекуди важко відділити функції, які належать критиці перекладу від тих, що належать власне перекладу, адже, наприклад, ідеологічно спрямованим може бути як сам текст перекладу, так і текст відгуку на іншомовну інтерпретацію художнього тексту, позбавленого будь-якого ідеологічного плану; культуротворчу роль може виконувати як переклад «знакового» твору, так і оглядова стаття, в якій йдеться про поступ національного перекладу на фоні світових літературних процесів. Ця розвідка є спробою виділити функції, властиві саме критичним текстам різних жанрів та проілюструвати їх думками видатних перекладачів та перекладознавців.

Додамо, що наведений вище далеко не вичерпний список функцій КХП можна було б систематизувати в інші способи: не за аспектами – прагматичним, дидактичним тощо, – в межах яких вони реалізуються, а, наприклад, у межах методик «чисто-

го» перекладознавства та суміжних наук (літературознавства, стилістики), або, навпаки, підпорядкувати функціям різногалузевої та різноаспектні завдання, говорячи, наприклад, про те, що інтерпретативна функція КХП пояснює як художню дійсність оригіналу та перекладу, так і окремі перекладацькі рішення.

Висновки. Узагальнюючи завдання, які виконує КХП, можна сказати, що вона сприяє встановленню високих вимог та покращенню якості перекладених творів, вишколює перекладачів художніх творів, підвищує інформованість та культурний рівень читачів. У широкому розумінні вона є стимулом до розвитку національних мов та культур, сприяє активізації національного перекладу, оцінює його здобутки в межах цілісної полісистеми, розмежовуючи в ній течії та напрями, спрямовує його та синхронізує зі світовими літературними та культурними процесами.

Таким чином, аналіз методології КХП як науки, її цілісне та ціннісне осмислення дають нам змогу стверджувати її окремішність як специфічної галузі людської діяльності в лінгвістичному, комунікаційному, когнітивному, прагматичному, інституційному аспектах.

Література:

- Бриська О. Я. Микола Зеров як критик та теоретик перекладу : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Львів, 2017. 284 с.
- Гриців Н. М. Василь Мисик: Різногранний діамант українського художнього перекладу : монографія. Вінниця : Нова книга, 2017. 296 с.
- Зеров М. К. Перед судом методолога *Українське письменство*. Київ : Основи, 2003. С. 550–559.
- Зеров М. К. У справі віршованого перекладу. *Українське письменство*. Київ : Основи, 2003. С. 609–624.
- Зорівчак Р. П. Григорій Кочур як історик українського художнього перекладу *Григорій Кочур і український переклад* : Матеріали міжнародн. наук.-практ. конф. Київ – Ірпінь, 2004. С. 1–28.
- Зорівчак Р. П. Микола Лукаш: «Дух, що тіло рве до бою». *Савчин В. Микола Лукаш – подвижник українського художнього перекладу*. Львів, 2014. С. 5–15.
- Іваненко В. Критика перекладу: якою їй бути? *Всесвіт*. 1977. № 4. С. 173–177.
- Косів Г. Віра Річ. Творчий портрет перекладача : монографія. Львів : Піраміда, 2011. 264 с.
- Литвин І. М. Перекладознавство. Наук. посібник. Черкаси, 2013. 288 с. URL: <http://eprints.cdu.edu.ua/60/1/навч.%20пос.%20Литвин.%20ПЕРЕКЛАД%20ознавство.pdf>
- Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу : монографія. Київ : Київ. ун-т, 2004. 522 с.
- Комиссаров В. Н. Теория перевода. Москва : ВШ, 1990. 306 с.
- Коптілов В. Першотвір і переклад. Київ : Дніпро, 1972. 215 с.
- Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ : Юніверс, 2003. 280 с.
- Мазур О. В. Анатолій Онишко – перекладач лірики Едгара По. *Філологічні студії*. Луцьк : ВОД, 2007. № 1–2 (39–40). С. 89–93.
- Микола Лукаш: Моцарт українського перекладу / Упоряд. Карабан В. І., Черноватий Л. М. та ін. Вінниця : Нова книга, 2009. 445 с.
- Одрехівська І. Модель критики перекладу в рамках перекладознавчої концепції проф. В. Коптілова. *Іноземна філологія*. 2013. Вип. 125. С. 123–129.
- Олександр Фінкель – забутий теоретик українського перекладознавства / Ред. та упоряд. Черноватий Л. М., Карабан В. І. та ін. Вінниця, 2007. 440 с.
- Подвойська О. Редагування перекладів як навчальна дисципліна. *Філологічні науки*. 2006. Кн. 2. С. 153–157. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/Nzfn_2016_2_32.pdf
- Пономарів О. «Чужою радістю радіти...» *Григорій Кочур і український переклад* : Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Київ – Ірпінь, 2004. С. 29–30.
- Радчук В. Функції перекладу. *Всесвіт*. 2006. № 11–12. С. 149–160.
- Рильський М. Мистецтво перекладу. Київ : Рад. письменник, 1975. 343 с.
- Рихло О. П. Відтворення мовностилістичних особливостей творів Е. А. По в українських перекладах : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Чернівці, 2001. 304 с.
- Савчин В. Микола Лукаш – подвижник українського художнього перекладу : монографія. Львів : Літопис, 2014. 374 с.
- Шмігер Т. Історія українського перекладознавства ХХ ст. Київ, 2009. 342 с.
- Bassnett S. *Translation Studies*. 3rd edition. L. : Routledge, 2003. 176 p.
- Burkhanov I. *Translation: Theoretical Prerequisites*. Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2003. 222 s.
- Melis N. M., Albir A. H. Assessment in Translation Studies: Research Needs. *Meta XLVI*, # 2, 2001. URL: <http://www.erudit.org/revue/meta/2001/Vol.XLVI/2>
- Newmark P. *A Textbook of Translation*. L. : Longman, 2003. 290 p.

Мазур Е. В., Оришечко-Бартоха Т. Методологія критики художественного перевода

Анотація. В статті розглядаються основні завдання, функції і принципи критики художественного перевода, що призвано утвердити її обособлений статус і відокремити професійні вимоги до перекладачів художественних текстів від суб'єктивних суджень.

Матеріалом дослідження служать критичні тексти різних жанрів: відгуки, очерки, наукові статті, дисертації, монографії, написані перекладачами-теоретиками, перекладачами-практиками, рядовими читачами. Широкий спектр використаних матеріалів дає можливість виділити завдання, котрі виконує критика художественного перевода, і, відповідно, об'єднати їх в групи, підпорядковані певним функціям. Нарешті, в свою чергу, визначаються в межах аспектів і принципів чисто перекладознавчого напрямку або використовують методологію інших наук: підкреслюється, що критика художественного перевода одночасно являється перекладознавчою, літературознавчою і мовознавчою і неотделима від редакторської роботи.

Критика художественного перевода своїми текстово- і антропоцентризм. В межах першого розглядаються питання мовного відповідності, літературознавчі питання і культурологічні питання, в межах другого досліджуються відносини в триаді перекладач-читач-літературна полісистема. Серед основних функцій критики художественного перевода виділені оцінювальна, методологічна, дидактична, навчальна, пояснювальна, нормативно-контролююча, діагностико-коррекційна, дослідницька, пізнавальна, інтерпретативна, прагматична, виховна, перцептивна, утилітарна, прагматична, прогностична, гуманітарна, комунікативна, мовознавча, мовотворча, культурообразуюча і націообразуюча. Основними завданнями критики художественного перевода являються встановлення вимог до якості перекладу, підготовка перекладачів, способування активізації національного перекладу і його синхронізація з мовними літературними і культурними процесами, стимулювання розвитку національного мови і культури.

Ключові слова: переклад, художественний переклад, критика художественного перевода, методологія, завдання, функція, принцип, аспект.

Mazur O., Oryshechko-Bartokha T. Methodology of literary translation criticism

Summary. The paper considers general tasks, functions and principles of literary translation criticism. That is meant to state a separate status of the literary translation criticism, to tell professional demands to the translators of literary texts from subjective judgements.

The critique texts of different genres comprise the research materials. These are reviews, sketches, research papers, theses, monographs, written by translation theorists and practitioners, as well as common readers. A wide range of the materials used gave an opportunity to sort out the tasks solved by the literary translation criticism, and, thereafter, to consolidate them into the groups, subject to definite functions. The latter, in their turn, execute themselves within the translational aspects and principles or use the methodology of other sciences. Namely, it is emphasized that the literary translation criticism lies within the translation, literature, and language studies, and is also inseparable from the translation editing and proofreading.

The text- and anthropocentrism are characteristic for the literary translation criticism. The former solves the languages correspondence issues, as well as those of literature and culture studies, while the latter examines the relations within the triad translator-reader-literary polysystem. The following functions were defined to be the basic ones of the literary translation criticism: evaluating, methodological, didactic, learning, explanatory, those of regulation and control, diagnostics and correction, exploratory, cognitive, interpretative, pragmatic, educative, perceptive, utilitarian, praxeological, prognostic, humanitarian, communicative, ideologic, language-creative, culture- and nation-formative. The basic tasks of the literary translation criticism are: setting the translation quality requirements, translators training, facilitation of national translation and its synchronization with the world literary and cultural processes, stimulation of national language and culture development.

Key words: translation, literary translation, literary translation criticism, methodology, task, function, principle, aspect.